İlgili Kanun / Madde
4857 S. SSGSK/11

YARGITAY
10. HUKUK DAİRESİ

Esas No. 2025/9068
Karar No. 2025/9602
Tarihi: 08.12.2025

●İŞ KAZASINDAN DOĞAN SÜREKLİ İŞ GÖREMEZLİK NEDENİYLE MANEVİ TAZMİNAT
●SORUMLULUK ZİNCİRİ
●MADENLER ÜZERİNDEKİ HAKLARIN BÖLÜNMEZLİĞİ
●RÖDOVANS SÖZLEŞMESİ
●RÖDOVANS SÖZLEŞMESİ HÜKÜMLERİNDEKİ YETKİLER VE İŞYERİ ÇALIŞMA KOŞULLARI BİR BÜTÜN OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİNİN GEREKTİĞİ
●TTK GENEL MÜDÜRLÜĞÜNÜN ASIL İŞVEREN SIFATI İLE KUSURUNUN BULUNUP, BULUNMADIĞININ SAPTANMASININ GEREKTİĞİ

ÖZETİ Madenler üzerindeki hakların bölünmezliğini, devir ve intikalini düzenleyen anılan Kanun'un 5. maddesinde, madenler üzerindeki hakların hiç birisinin hisselere bölünemeyeceği ve her bir hakkın bir bütün halinde muameleye tabi tutulacağı hüküm altına alınmıştır. Anılan Yasal düzenleme çerçevesinde, ruhsat sahibi tarafından maden sahası üzerinde, ruhsatın verdiği yetkilerin tamamının ya da bir bölümünün sözleşme ile 3. kişilere devri mümkün değildir.
Ancak uygulamada, ruhsat sahipleri özel hukuk alanına giren kimi sözleşmelerle ve belirli bir bedel karşılığında maden çıkarma ve satış haklarını özel kişilere bırakmaktadırlar. Rödovans olarak adlandırılan bu yöntemle ruhsat sahipleri, taşeron

olarak üretim yapan üçüncü kişilere süreli sözleşmeler ile maden çıkarma ve satış haklarını kiralamaktadırlar.
Günümüz literatüründe rödovans, "maden ruhsat alanlarının, hukuki hak ve sorumlulukları kendisinde kalması koşuluyla hak sahibi tarafından sözleşme ile özel veya tüzel bir kişiye, bir süre tahsis edilmesi durumunda, maden ocağının işletilmesini üstlenen özel veya tüzel kişinin, esas ruhsat sahibine, ürettiği her bir ton maden için ödemeyi taahhüt ettiği meblağ" olarak tanımlanmaktadır.
Rödovans sözleşmesine Maden Kanunu'nda özel bir düzenleme olmadığı için Borçlar Kanunu'nun 270 ve devamı maddelerinde düzenlenen "hasılat kirasına" ait hükümler uygulanır. Türk Borçlar Hukukunda sözleşmelerde şekil serbestisi geçerlidir. Yasada özel olarak bir şekle bağlanmayan sözleşmeleri taraflar istedikleri şekilde yapabilirler. Rödovans sözleşmesi maden ruhsatının, devri anlamına gelmediğinden, devir sözleşmesinin Maden İşleri Genel Müdürlüğünde yetkili memur huzurunda yapılması zorunluluğu yoktur.
Somut olayda ruhsat sahibi davalı TTK Genel Müdürlüğünün asıl işveren sıfatının bulunup bulunmadığı ile kusur oranları ve aidiyeti noktasında uyuşmazlık bulunduğu anlaşılmaktadır.
O halde, davacı kazalıya atfedilen %20 oranındaki kusur davaya konu iş kazasının oluş biçimi ve dosya kapsamına göre yerinde görülmüş ise de Mahkemece davalı ruhsat sahibi TTK Genel Müdürlüğü'nün davalı işveren Şirketler arasındaki ilişki ve bu ilişkinin bağlı olduğu Rödovans sözleşmesi hükümleri gereğince taraflara yüklenen yetki ve yükümlülükler bir bütün olarak değerlendirilerek TTK Genel Müdürlüğünün kanunda tarif edilen teknik nezaretçisi dışında, ayrıca maden sahasında nezaretçilerinin olup olmadığının, aynı sahada TTK Genel Müdürlüğünün işçilerinin çalışıp çalışmadığının, rödövans sahasında TTK Genel Müdürlüğüne ait olan işletme alet ve teçhizatların bulunup bulunmadığının, rödovans verenin işten el çekip çekmediğinin ve sonuç olarak, başka bir deyişle, davalının rödovansı aşan bir faaliyetinin olup

olmadığının yöntemince araştırılması, rücu dosyasının getirtilerek SGK tarafından açılan rücu davasındaki kusur oranları ile iş bu dava dosyasındaki kusur oranları arasındaki var ise çelişkinin giderilmesi için iş kazası tarihinde yürürlükte bulunan İş Sağlığı ve Güvenliği mevzuat hükümleri gözetilmek suretiyle ayrı ayrı kimlerin, hangi önlemleri alması gerektiği ve buna göre ne oranda kusurlu oldukları Rödovans sözleşmesi hükümlerindeki yetkiler ve işyeri çalışma koşulları bir bütün olarak değerlendirilip, TTK Genel Müdürlüğünün asıl işveren sıfatı ile kusurunun bulunup, bulunmadığı hususlarının da değerlendirilmesi için maden iş kazaları alanında uzman iş güvenliği uzmanları heyetinden usule uygun kusur raporu alındıktan sonra, taraflar lehine oluşan usuli kazanılmış hak da gözetilmek, özellikle davacı vekilinin maddi tazminatın hesaplama yöntemine karşı temyiz isteminin bulunmaması karşısında kesinleştirilecek kusur oranını hükme esas hesap raporuna uygulayarak davacının tazminat istemi hakkında bir karar verilmesi gerekirken; yazılı şekilde eksik inceleme ile hüküm tesisi hatalı olmuştur.

Taraflar arasındaki iş kazasından kaynaklanan maddi ve manevi tazminat davasından dolayı yapılan yargılama sonunda, İlk Derece Mahkemesince asıl ve birleşen davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

Kararın davacı vekili tarafından istinaf edilmesi üzerine, Bölge Adliye Mahkemesince davacı vekilinin istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmiştir.

Bölge Adliye Mahkemesi kararı davacı vekili tarafından temyiz edilmekle; kesinlik, süre, temyiz şartı ve diğer usul eksiklikleri yönünden yapılan ön inceleme sonucunda, temyiz dilekçesinin kabulüne karar verildikten ve Tetkik Hâkimi Semra Şiner tarafından hazırlanan rapor dinlendikten sonra dosyadaki belgeler incelenip gereği düşünüldü:

I. DAVA

Davacı vekili dava dilekçesinde özetle; müvekkili davacının davalılara ait işyerinde 07.05.2015 tarihinde geçirdiği iş kazası sonucu kazalandığını ve malül kaldığını, kaza nedeniyle sürekli iş göremezlik derecesinin % 33,20 olduğunu, davalıların kusuru sonucu meydana gelen iş kazası ve sürekli iş göremezlik nedeni ile müvekkilinin zarara uğradığını belirterek, fazlaya dair hakları saklı kalmak kaydı ile 1,00TL maddi tazminatın07.05.2015 tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile

birlikte davalılardan müştereken ve müteselsilen tahsiline karar verilmesini talep ve dava etmiştir.

Birleşen davada davacı vekili dava dilekçesinde özetle; müvekkilinin davalı TTK Genel Müdürlüğünün maden ocağında çalışmakta iken malul kaldığını, fazlaya dair hakları saklı kalmak kaydıyla 70.000,00 TL manevi tazminatın maluliyetin tespit tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile birlikte davalıdan tahsiline, dosyanın Zonguldak 2. İş Mahkemesinin 2018/172 Esas sayılı dosyası ile birleştirilmesine karar verilmesini talep ve dava etmiştir.

II. CEVAP

Davalı TTK vekili cevap dilekçesinde özetle; diğer davalı Enka Madencilik Ltd. Şti. ile Kurum arasında 6 no.lu taşkömürü sahasının rödövans karşılığı işlettirilmesine dair rödövans sözleşmesi imzalandığını, sözleşmenin ilgili hükümlerinde her türlü sorumluluğun rödövansçı şirkete ait olduğunu belirterek, açılan davanın reddine karar verilmesini talep etmiştir.

Davalılar Enka Madencilik ve Aygün Kardeşler Şirketlerine usulüne uygun tebligatların yapıldığı, davalıların cevap dilekçesi sunmadığı, duruşmalara da katılmadığı görülmekle yokluklarında yargılamaya devam edilip sonuçlandırılmıştır.

III. İLK DERECE MAHKEMESİ KARARI

İlk Derece Mahkemesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararında özetle, asıl ve birleşen davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

IV. İSTİNAF

A. İstinaf Yoluna Başvuranlar

İlk Derece Mahkemesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararına karşı süresi içinde davacı vekili tarafından istinaf başvurusunda bulunmuştur.

B. İstinaf Sebepleri

Davacı vekili istinaf dilekçesinde özetle;

-İstinaf taleplerine konu kararın gerekçesinde kazanın TTK'ya ait 6 no.lu sahada yer alan 5 no.lu kömür ocağında meydana geldiği tespiti yapıldıktan sonra davalılar arasında geçerli bir rödövans sözleşmesinin olduğunu, davalı TTK'nın rödövansı aşan bir faaliyetinin olmadığını, davalılar arasındaki ilişkinin asıl-alt işveren ilişkisi olarak yorumlanamayacağı belirtildiğini,

-Dosya içinde mevcut Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı MAPEG'in 29.03.2019 tarihli, E.417308 sayılı müzekkere cevabında; dava konusu iş kazasının meydana geldiğini, 6 no.lu sahanın TTK Genel Müdürlüğü uhdesinde bulunan Sicil:72582 sayılı ruhsat sahası içindeki bir üretim alanı olduğunu, ayrı bir ruhsat bulunmadığı belirtilmiş olduğunu, aynı ruhsat sahası içinde TTK tarafından üretim faaliyetine kendi işçileri ile devam ediliyor olması da geçerli bir rödovans ilişkisi olmadığını ortaya koyduğunu,

-Dosyadaki rödovans sözleşmesi hükümleri incelendiğinde davalılar arasındaki hukuki ilişkinin asıl-alt işveren ilişkisi olarak kabul edildiğini, davalı TTK yönünden de davanın ve birleşen ek davanın kabulüne karar verilmesi gerektiğini,

-Mahkemece, işin durdurulması kararının davalı TTK tarafından diğer davalı Şirket yetkilisine bildirilmesi yeterli görüldüğünü ve Maden Kanunu'ndan kaynaklanan denetim yükümlülüğünün bu şekilde yerine getirildiği kabul edilerek, yetersiz bilirkişi raporları hükme dayanak alındığını, ruhsat sahibinin maden sahasındaki denetim yükümlülüğünün bu derece sınırlı değerlendirilmesinin usul ve yasaya aykırı olduğu gibi dosyadaki tüm yazılı beyanlarında ve kusur raporlarına itiraz dilekçelerinde ısrarla belirttiklerini,

-Dava konusu kazanın meydana geldiği tarihte rödovans sözleşmesi için Bakanlık izni bulunmadığını,

-18.02.2015 tarih ve 6592 Sayılı Kanunla değişik Maden Kanunu'nun Ek-7.maddesine göre 'Ruhsat sahipleri ile 3.kişiler arasında düzenlenen rödovans sözleşmelerinin Bakanlığın iznine tabi olduğunu, izin alınmaksızın yapılan rödovans sözleşmeleri ile yürütülen faaliyetlerin durdurulduğunu,

-Dosya içinde mevcut Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığını MAPEG"in 29.03.2019 tarihli, E.417308 sayılı müzekkere cevabında; "Sicil 72582 sayılı ruhsatın içinde yer alan Karadon 6 no.lu saha için TTK Genel Müdürlüğü ile Zirve Mad……Ltd.Şti arasında yapılan 28.12.2004 tarihli rödovans sözleşmesinin Zirve Mad….Ltd. Şti.'den Enka İş Mak.Mad…….Ltd. Şti.'ye devrine ilişkin 08.12.2004 tarihli devir sözleşmesi ve 09.02.2015 tarihli süre uzatım protokolünün TTK Genel Müd. tarafından 21.04.2015 tarihinde gönderildiği ve sözkonusu rödovans sözleşmesinin de Bakanlık Makamının 28.11.2017 tarih ve 805804 sayılı Oluru ile izin verilerek anılan Şirket adına ruhsatın sicil kayıtlarına bilgi amaçlı şerh verildiği; sözleşmeler ve protokolün 21.04.2015 tarihinde gönderilmesi nedeni ile 18.02.2015 tarih ve 6592 sayılı Kanunla Değişik 3213 sayılı Maden Kanunu'nun ek-7.maddesinde yer alan 'ruhsat sahipleri ile üçüncü kişiler arasında rödövans sözleşmeleri Bakanlığın iznine tabidir. İzin alınmaksızın yapılan rödovans sözleşmesi ile yürütülen madencilik faaliyetleri durdurulur' hükmünün uygulandığının belirtildiğini,

-Kazanın meydana geldiği 6 no.lu üretim alanına ait ayrı bir ruhsat bulunmadığını, TTK'ya ait Sicil 72582 sayılı ruhsat sahası içinde olduğunu, rödovans sözleşmesinin süresinin 28.12.2014 tarihinde sona erdiğini, devir sözleşmesi ve süre uzatım protokolü düzenlendikten sonra 28.11.2017 tarihine kadar Bakanlık izninin bulunmadığı vekazanın meydana geldiği 07.05.2015 tarihinde ruhsat sahibi davalı TTK dışında sahada madencilik faaliyeti yapılamayacağının açık olduğunu, kaza tarihinde rödovans sözleşmesinin yürürlükte olmadığını, Yargıtay kararlarındaki hukuki değerlendirme kabul edilmese ve dosya kapsamındaki rödovans sözleşmesi içerik olarak geçerli kabul edilse dahi, kaza tarihinde Bakanlık izni bulunmadığı halde davalı TTK'nın kendi ruhsat sahasında davalı Şirketin yasa dışı madencilik faaliyetine izin vermesi nedeni ile kusurlu olduğunu, denetim yükümlülüğünü yerine getirmediğinin açık olduğunu,

-Teknik nezaretçinin TTK tarafından belirlendiğini, MİGEM'nün onayına

sunulmasına ve TTK tarafından ruhsat sahasındaki denetimin teknik nezaretçi vasıtası ile yapılması gereğine rağmen bu denetim yapılmadığını, dolayısı ile Maden Kanunu'ndan kaynaklanan denetim yükümlülüğünün yerine getirilmediğini,

-Teknik nezaretçinin, nezaret görevini 3213 sayılı Maden Kanunu ve 4857 sayılı İş Kanunu hükümleri kapsamında yürütüldüğünü, Teknik nezaretçi, ruhsat sahasındaki faaliyet ve üretimleri on beş günde en az bir defa denetlemenin, tespitlerini ve önerilerini teknik nezaretçi defterine not etmek zorunda olduğunu, işyerinde yaptığı inceleme ve gözlemlerde iş sağlığı ve güvenliği yönünden tehlikeli bir durumun varlığını tespit etmesi ve hemen tedbir alınmasının mümkün olmadığını belirlemesi durumunda işletme faaliyetini tedbir alınıncaya kadar durdurma yetkisini kullanarak ilgili kuruluşlara bildirdiğini,

-Teknik nezaretçinin, atanmış olduğu işyerindeki faaliyetler ile ilgili eksiklik ve aksaklıklarını, öneri ve önlemleri belirleyeceğini, bunları işyerinde çalışanların görebileceği şekilde ilan eder ya da panoya asacağını, aynı zamanda noter onaylı "Teknik Nezaretçi Defteri" ne rapor ederek ruhsat sahibine bildirdiğini, eksiklik ve aksaklıkların, öneri ve önlemlerin rapor edilmemesinden teknik nezaretçinin, bunların yerine getirilmemesinden ruhsat sahibinin sorumlu olduğunu,

-Teknik nezaretçi defterinin muhafazasından dahi ruhsat sahibinin sorumlu olduğunu ve üretime yönelik denetimlerin teknik nezaretçi vasıtası ile yerine getirildiği dikkate alındığında denetim yükümlülüğünün yerine getirilmediğinin dosya kapsamı ile sabit olduğunu,

-Dosyada teknik nezaretçi atama belgesi bulunmakla birlikte kazanın meydana geldiği dönemi kapsayan denetim raporu ve teknik nezaretçi defterinin sunulmadığını, bu durumun da rödovans sözleşmesi içeriğine göre davalı TTK'nın sahadaki faaliyetin işletme projesine uygun yapılıp yapılmadığını denetlemesi gerekirken bu denetimi yapmadığını ortaya koyduğunu,

-Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Teftiş Kurulu Başkanlığı'nın, İş Teftiş Ankara Grup Başkanlığının 15.04.2015 tarihli Heyet Kararı ile idari tedbir raporunda belirtilen 10 adet hususun çalışanlar için hayati tehlike oluşturduğu gerekçesi ile işin durdurulmasına karar verildiğini, bu kararın ile ilgili 20.04.2015 tarihinde TTK Karadon TİM Sözleşmeli Sahalar ve Hizmet Alım Müdürlüğü tarafından tutanak düzenlendiğinin görüldüğünü, işin durdurulması kararında ve anılan tutanakta ocak güvenliği ile ilgili çalışmaların daimi nezaretçi ve iş güvenliği uzmanının gözetiminde en az sayıda işçi ile üretim yapılmaksızın sürdürülmesi gerektiğinin belirtildiğini,

-İşin durdurulması kararı ve anılan tutanağa rağmen ocakta üretim çalışmasına devam edildiğini ve dava konusu iş kazasının da bu sırada meydana geldiğini, dosyadaki belgeler ve tanık beyanları ile sabit olduğunu, başlı başına bu durumun da davalı TTK'nın denetim yükümlülüğünü yerine getirmediğini gösterdiğini, tüm bu somut tespitler varken davalı TTK'nın denetim yükümlüğünü yerine getirdiğinin kabulünün konuya ilişkin yasal düzenlemelere açık bir şekilde

aykırı olduğunu,

-İşin durdurulması kararına aykırı bir şekilde işçilere üretim çalışması yaptırılırken kazanın meydana geldiği kusur raporlarında da kabul edildiği halde davacı müvekkiline kusur izafe edilmesinin dayanağı olmadığını, Kazanın yasa dışı bir madencilik faaliyeti yürütülürken meydana geldiğini, davacı işçiye, can güvenliği açısından riskli olduğu için işin durdurulması kararı verilen bir ocakta yasa dışı çalışma yaptırıldığının sabit olduğunu, kusur raporu ve ek raporlara bu yöne ilişkin itirazlarının Mahkemece dikkate alınmaksızın verilen kararın usul ve yasaya aykırı olduğunu,

-Davacı müvekkilinin göçük altında kaldığını ve boynu kırıldığını, bu sebeple geçirdiği operasyonlar dışında anksiyete ve depresyon tanıları ile de uzun süre tedavi olması gerektiğini, talep ettikleri manevi tazminat tutarının davacı müvekkilinin kaza tarihindeki yaşı, iş kazasının gerçekleşme biçimi ve sonuçlarının, günün ekonomik koşullarının, paranın satın alma gücüne göre makul bir tutar olmasına rağmen Mahkemece taleplerinin kısmen kabulünün usul ve yasaya hak ve nesafet kurallarına aykırı olduğunu belirterek istinaf talebinde bulunmuştur.

C. Değerlendirme ve Gerekçe

Bölge Adliye Mahkemesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile asıl ve birleşen davanın kısmen kabulü ile birleşen davanın feragat nedeni ile reddine dair İlk Derece Mahkemesinin vakıa ve hukuki değerlendirmesinde, usul ve esas yönünden yasaya aykırılık bulunmadığı anlaşıldığından, yerinde görülmeyen davacı vekilinin istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmiştir.

V. TEMYİZ

A. Temyiz Yoluna Başvuranlar

Bölge Adliye Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararına karşı süresi içinde davacı vekili temyiz isteminde bulunmuştur.

B. Temyiz Sebepleri

Davacı vekili sunmuş olduğu temyiz dilekçesi ile istinaf dilekçesinde ileri sürdüğü itirazlarını yinelemek suretiyle Bölge Adliye Mahkemesi kararının kaldırılmasına, İlk Derece Mahkemesi kararının bozulmasına karar verilmesini talep etmiştir.

C. Gerekçe

1. Uyuşmazlık ve Hukuki Nitelendirme

Uyuşmazlık, iş kazasından kaynaklanan maddi ve manevi tazminat istemlerine ilişkindir.

2. İlgili Hukuk

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 369. maddesinin birinci fıkrası ile 371. maddesi, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 13, 16, 20 ve 21. maddeleri ile 4857 sayılı İş Kanunu'nun 77. maddesi

3. Değerlendirme

Dava; iş kazası sonucu sürekli iş göremezliğe uğrayan sigortalının maddi ve

manevi zararlarının giderilmesi istemine ilişkindir.

İnsan yaşamının kutsallığı çevresinde işverenin, işyerinde işçilerin sağlığını ve iş güvenliğini sağlamak için gerekli olanı yapmak ve bu hususstaki şartları sağlamak ve araçları noksansız bulundurmakla yükümlü olduğu İş Kanunu'nun 77. maddesinin açık buyruğudur.

Diğer taraftan, Anayasanın 168. maddesi ve 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 4. maddesi gereği devletin hüküm ve tasarrufu altında olup, arama ve işletme hakkının gerçek ve tüzel kişilere devri ancak Kanunun öngördüğü şartlarda mümkündür.

Madenler üzerindeki hakların bölünmezliğini, devir ve intikalini düzenleyen anılan Kanun'un 5. maddesinde, madenler üzerindeki hakların hiç birisinin hisselere bölünemeyeceği ve her bir hakkın bir bütün halinde muameleye tabi tutulacağı hüküm altına alınmıştır. Anılan Yasal düzenleme çerçevesinde, ruhsat sahibi tarafından maden sahası üzerinde, ruhsatın verdiği yetkilerin tamamının ya da bir bölümünün sözleşme ile 3. kişilere devri mümkün değildir.

Ancak uygulamada, ruhsat sahipleri özel hukuk alanına giren kimi sözleşmelerle ve belirli bir bedel karşılığında maden çıkarma ve satış haklarını özel kişilere bırakmaktadırlar. Rödovans olarak adlandırılan bu yöntemle ruhsat sahipleri, taşeron olarak üretim yapan üçüncü kişilere süreli sözleşmeler ile maden çıkarma ve satış haklarını kiralamaktadırlar.

Günümüz literatüründe rödovans, "maden ruhsat alanlarının, hukuki hak ve sorumlulukları kendisinde kalması koşuluyla hak sahibi tarafından sözleşme ile özel veya tüzel bir kişiye, bir süre tahsis edilmesi durumunda, maden ocağının işletilmesini üstlenen özel veya tüzel kişinin, esas ruhsat sahibine, ürettiği her bir ton maden için ödemeyi taahhüt ettiği meblağ" olarak tanımlanmaktadır.

Rödovans sözleşmesine Maden Kanunu'nda özel bir düzenleme olmadığı için Borçlar Kanunu'nun 270 ve devamı maddelerinde düzenlenen "hasılat kirasına" ait hükümler uygulanır. Türk Borçlar Hukukunda sözleşmelerde şekil serbestisi geçerlidir. Yasada özel olarak bir şekle bağlanmayan sözleşmeleri taraflar istedikleri şekilde yapabilirler. Rödovans sözleşmesi maden ruhsatının, devri anlamına gelmediğinden, devir sözleşmesinin Maden İşleri Genel Müdürlüğünde yetkili memur huzurunda yapılması zorunluluğu yoktur.

1990 yılında Maden Kanunu'nun Uygulanmasına Dair Yönetmeliğin 32. maddesinin son fıkrası değiştirilerek, üçüncü kişi ve kuruluşların ruhsat sahipleri ile yapmış oldukları rödovans, kira, taşeron vb. sözleşmelere dayanılarak ruhsat sahasında faaliyette bulunabilmesi Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının iznine bağlanmıştır. Ruhsat sahiplerinin, sözleşmeleri bir ay içinde Maden Dairesi'ne bildirerek uygun görüş alması şartı getirilmiştir. Ancak 03.02.2005 tarihinde yayımlanan Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliğinin geçici 2. maddesindeki "Bu Yönetmeliğin yayımı tarihinden sonra, ruhsat sahiplerinin Kanun kapsamındaki faaliyetleri ile ilişkili olarak üçüncü kişi ya da kuruluşlarla yaptığı sözleşmelerin

Genel Müdürlüğe bildirilmesine ve görüş alınmasına gerek yoktur. Ancak ruhsat sahasındaki tüm faaliyetlerden Genel Müdürlüğe karşı ruhsat sahibi sorumludur." hükmü gereği bildirim yükümlülüğü kaldırılmıştır. Anılan yönetmelik, 06.11.2010 tarihinde yayımlanan Madencilik Faaliyetleri Uygulama Yönetmeliğinin 168. maddesi ile yürürlükten kaldırılarak, Rödövans sözleşmeleri ile ilgili olarak geçici 1. maddesinde aynı düzenlemeye yer verilmiştir.

Rödovansçının sorumluluğu konusunda 24.06.2010 tarih 27621 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 5995 sayılı Kanunun 17. maddesi ile Maden Kanunu'na eklenen Ek 7. maddesi ile yeni düzenleme yapılmıştır. Anılan madde de; maden ruhsat sahiplerinin, ruhsat sahalarının bir kısmında veya tamamında üçüncü kişilerle yapmış oldukları rödovans sözleşmelerinde, bu alanlarda yapılacak madencilik faaliyetlerinden doğacak İş Kanunu, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili idari, mali ve hukuki sorumluluklarının rödovansçıya ait olacağı, ancak bu durumun ruhsat sahibinin Maden Kanunu'ndan doğan sorumluluklarını ortadan kaldırmayacağı belirtilmiştir.

Bu aşamada uyuşmazlığın çözümü hususunda asıl alt işveren ilişkisinin açıklanmasında da fayda bulunacaktır. 4857 sayılı Kanun'un 2. maddesine göre bir iş sözleşmesine dayanarak çalışan gerçek kişiye işçi, işçi çalıştıran gerçek veya tüzel kişiye yahut tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluşlara işveren, işçi ile işveren arasında kurulan ilişkiye iş ilişkisi denir.

İş Kanunu'nun 2. maddesinin 7. fıkrasına göre bir işverenden, işyerinde yürüttüğü mal veya hizmet üretimine ilişkin yardımcı işlerinde veya asıl işin bir bölümünde işletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren işlerde iş alan ve bu iş için görevlendirdiği işçilerini sadece bu işyerinde aldığı işte çalıştıran diğer işveren ile iş aldığı işveren arasında kurulan ilişkiye asıl işveren-alt işveren ilişkisi denir. Bu ilişkide asıl işveren, alt işverenin işçilerine karşı o işyeri ile ilgili olarak bu Kanundan, iş sözleşmesinden veya alt işverenin taraf olduğu toplu iş sözleşmesinden doğan yükümlülüklerinden alt işveren ile birlikte sorumludur.

5510 sayılı Kanun'un 12/6. maddesi ile de asıl işveren, bu Kanunun işverene yüklediği yükümlülüklerden dolayı alt işveren ile birlikte sorumlu tutulmuştur.

4857 sayılı Kanun'un 2/7.maddesi ile işçilerin İş Kanunu'ndan, sözleşmeden ve toplu iş sözleşmesinden doğan hakları, 5510 sayılı Kanun'un 12/6.maddesi ile de Kurumun alacakları ve işçinin sosyal güvenlik hakkı daha geniş koruma-güvence altına alınmak istenmiştir. Aksi halde, 4857 veya 5510 sayılı Kanun'dan kaynaklanan yükümlülüklerinden kaçmak isteyen işverenlerin işin bölüm veya eklentilerini muvazaalı bir biçimde başka kişilere vermek suretiyle yükümlülüklerinden kaçması mümkün olurdu.

Asıl işveren ile alt işverenin birlikte sorumluluğu "müteselsil sorumluluktur". Asıl işveren, doğrudan bir hizmet sözleşmesi bulunmamakla birlikte İş Kanunu'nun 2. maddesinin 6. fıkrası gereğince alt işverenin işçilerinin iş kazası veya meslek hastalığı nedeniyle uğrayacakları maddi ve manevi zarardan alt işveren ile birlikte

müteselsilen sorumludur. Bu nedenle meslek hastalığına veya iş kazasına uğrayan alt işverenin işçisi veya ölümü halinde mirasçıları tazminat davasını müteselsil sorumlu olan asıl işveren ve alt işverene karşı birlikte açabilecekleri gibi yalnızca asıl işverene veya alt işverene karşı da açabilirler.

Alt işverenden söz edebilmek ve asıl işvereni, aracının borçlarından sorumlu tutabilmek için bir takım zorunlu unsurlar bulunmaktadır.

a) İşyerinde işçi çalıştıran bir asıl işveren bulunmalıdır. Sigortalı çalıştırmayan "işveren" sıfatını kazanamayacağı için, bu durumdaki kişilerden iş alanlar da aracı sayılmayacak ve anılan madde kapsamında dayanışmalı sorumluluk doğmayacaktır.

b) Bir başka işveren, işyerinde yürüttüğü mal veya hizmet üretimine ilişkin bir işte veya bir işin bölüm veya eklentilerinde iş almalı ve sigortalı çalıştırmalıdır.

c) İşverenlik sıfatını, alınan işte ve o iş nedeniyle sigortalı çalıştırılması sonucunda kazanmış olması aranacaktır. Bu kişinin diğer birtakım işyerlerinde çalıştırdığı sigortalılar nedeniyle kazandığı işverenlik sıfatının sonuca etkisi bulunmamaktadır.

d) İşverenden alınan iş, işverenin sigortalı çalıştırdığı işe göre ayrı ve bağımsız bir işyeri olarak değerlendirilebilecek nitelikte olmamalıdır, aksi halde iş alan kimse aracı değil, bağımsız işveren niteliğinde bulunacaktır.

e) İşin bütünü başka bir işverene bırakıldığında, iş anahtar teslimi verildiğinde veya işveren kendi iştigal konusu olmayan bir işi kendisi sigortalı çalıştırmaksızın bölerek ihale suretiyle farklı kişilere vermişse, iş sahibi (ihale makamı) Yasanın tanımladığı anlamda asıl işveren olmayacağından, bir alt-üst işveren ilişkisi bulunmayacaktır.

f) Alt işverenin aldığı iş, işverenin asıl işinin bölüm ve eklentilerindeki işin bir kesimi yada yardımcı işler kapsamında bulunmalıdır. Asıl işverenden alınan iş, onun sigortalı çalıştırdığı işe göre ayrı ve bağımsız bir nitelik taşımaktaysa, işi alan kimse alt işveren değil, bağımsız işveren sayılacaktır. Bu noktada belirleyici yön; yapılan işin, diğerinin bütünleyici, yardımcı parçası olup olmadığıdır. İş yerindeki üretimle ilgili olmayan ve asıl işin tamamlayıcısı niteliğinde bulunmayan bir işin üstlenilmesi halinde, alt işverenden söz etme olanağı kalmayacak, ortada iki bağımsız işveren bulunacaktır. (Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 24.05.1995 gün ve 1995/9-273-548 sayılı kararı da aynı yöndedir.)

Somut olayda, davacının davalı Aygün Kardeşler Madencilik Ltd. Şirketi işçisi olarak yeraltı maden ocağı işyerinde 07.05.2015 tarihinde geçirdiği iş kazasında yaralandığı ve % 33,20 oranında malul kaldığı, kazanın TTK'ya ait 6 no.lu sahada yer alan 5 no.lu kömür ocağında meydana geldiği, 6 nolu sahanın rödövans sözleşmesi ile işletilme hakkının TTK tarafından dava dışı Zirve Madencilik Şirketine verildiği, Zirve Madencilik tarafından da sahanın işletilme hakkının davalı Enka İş Makinaları Mad. İnş.Gıda Orman Ürünleri Nak. San. ve Tic. Ltd. Şti.'ye devir protokolü ile devredildiği, Mahkemece yapılan değerlendirme de ;"...*SGK kayıtlarına ve müfettiş raporuna göre de kaza tarihinde davalı Aygün Kardeşler şirketinin alt*

işveren, diğer davalı Enka İş Makinaları Mad. İnş.Gıda Orman Ürünleri Nak. San. VeTic Ltd. şirketinin asıl işveren olarak dava konusu iş kazasından sorumlu olduklarının tespit edildiği, alınan kusur raporlarına göre iş bu kazanın gerçekleşmesinde asıl işveren Enka İş Makinaları Mad. İnş.Gıda Orman Ürünleri Nak. San. ve Tic Ltd. Şti ile alt işveren Aygün Kardeşler Ak. Nak.Tur. Mad. Haf.Or. Ür. San.Tic. Ltd. Şti'nin iş kazasında müştereken ve müteselsilen % 80 oranında sorumlu ve eşit oranlarında kusurlu oldukları, TTK Genel Müdürlüğüne atfedilecek kusur bulunmadığı, kazalı Fatih Sezer'in % 20 oranında kusurlu olduğu ..." tespitine yer verilmek suretiyle davalı TTK Genel Müdürlüğü yönünden davanın reddi ile diğer davalılar yönünden ise tazminatlardan sorumlu tutulmak suretiyle davanın kabulüne karar verildiği anlaşılmaktadır.

Somut olayda ruhsat sahibi davalı TTK Genel Müdürlüğünün asıl işveren sıfatının bulunup bulunmadığı ile kusur oranları ve aidiyeti noktasında uyuşmazlık bulunduğu anlaşılmaktadır.

O halde, davacı kazalıya atfedilen %20 oranındaki kusur davaya konu iş kazasının oluş biçimi ve dosya kapsamına göre yerinde görülmüş ise de Mahkemece davalı ruhsat sahibi TTK Genel Müdürlüğü'nün davalı işveren Şirketler arasındaki ilişki ve bu ilişkinin bağlı olduğu Rödovans sözleşmesi hükümleri gereğince taraflara yüklenen yetki ve yükümlülükler bir bütün olarak değerlendirilerek TTK Genel Müdürlüğünün kanunda tarif edilen teknik nezaretçisi dışında, ayrıca maden sahasında nezaretçilerinin olup olmadığının, aynı sahada TTK Genel Müdürlüğünün işçilerinin çalışıp çalışmadığının, rödövans sahasında TTK Genel Müdürlüğüne ait olan işletme alet ve teçhizatların bulunup bulunmadığının, rödovans verenin işten el çekip çekmediğinin ve sonuç olarak, başka bir deyişle, davalının rödovansı aşan bir faaliyetinin olup olmadığının yöntemince araştırılması, rücu dosyasının getirtilerek SGK tarafından açılan rücu davasındaki kusur oranları ile iş bu dava dosyasındaki kusur oranları arasındaki var ise çelişkinin giderilmesi için iş kazası tarihinde yürürlükte bulunan İş Sağlığı ve Güvenliği mevzuat hükümleri gözetilmek suretiyle ayrı ayrı kimlerin, hangi önlemleri alması gerektiği ve buna göre ne oranda kusurlu oldukları Rödovans sözleşmesi hükümlerindeki yetkiler ve işyeri çalışma koşulları bir bütün olarak değerlendirilip, TTK Genel Müdürlüğünün asıl işveren sıfatı ile kusurunun bulunup, bulunmadığı hususlarının da değerlendirilmesi için maden iş kazaları alanında uzman iş güvenliği uzmanları heyetinden usule uygun kusur raporu alındıktan sonra, taraflar lehine oluşan usuli kazanılmış hak da gözetilmek, özellikle davacı vekilinin maddi tazminatın hesaplama yöntemine karşı temyiz isteminin bulunmaması karşısında kesinleştirilecek kusur oranını hükme esas hesap raporuna uygulayarak davacının tazminat istemi hakkında bir karar verilmesi gerekirken; yazılı şekilde eksik inceleme ile hüküm tesisi hatalı olmuştur.

Mahkemece bu maddi ve hukuki olgular gözetilmeksizin, eksik inceleme ve araştırma ile yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.

O halde, davacı vekilinin bu yönleri amaçlayan temyiz itirazları kabul edilmeli ve bu aşamada bozma sebebine göre temyiz itirazlarının sair yönleri incelenmeksizin, İlk Derece Mahkemesi kararı bozulmalıdır.

VI. KARAR

Açıklanan sebeplerle,

Temyiz olunan, İlk Derece Mahkemesi kararına karşı istinaf başvurusunun esastan reddine ilişkin Bölge Adliye Mahkemesi kararının **ORTADAN KALDIRILMASINA,**

İlk Derece Mahkemesi kararının **BOZULMASINA,**

Davacı vekilinin sair temyiz itirazlarının incelenmesine şimdilik yer olmadığına,

Peşin yatırılan temyiz harcının istek halinde ilgiliye iadesine,

Dosyanın İlk Derece Mahkemesine, bozma kararının bir örneğinin kararı veren Bölge Adliye Mahkemesine gönderilmesine,

09.04.2026 tarihinde oy birliğiyle karar verildi.